

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 23 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Małecka

Protokolant: protokolant sądowy Katarzyna Michalewska

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2018 r. w Poznaniu

na rozprawie sprawy z powództwa A. M.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 467.381,33 zł (czterysta sześćdziesiąt siedem tysięcy trzysta osiemdziesiąt jeden złotych i trzydzieści trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 października 2016 r. do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie postępowanie umarza;

III. koszty procesu rozdziela stosunkowo obciążając nimi powódkę w 42% a pozwanego w 58% szczegółowe rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu przy ustalenia wynagrodzenia dla Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej na poziomie wynagrodzenia minimalnego.

SSO Małgorzata Małecka

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 sierpnia 2016 r. **powódka A. M.**, wniosła o zasądzenie na jej rzecz od **pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...)** kwoty 800.000 zł, stanowiącej 1/3 wartości nieruchomości, tj. zespołu pałacowo-parkowego położonego w C. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 sierpnia 2016 r., a nadto o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że jest spadkobierczynią J. M. wraz z K. M. (1) i K. M. (2). Spadkodawca powódki był ostatnim właścicielem majątku C.. Decyzją z dnia 6 lipca 2016 r., w punkcie 2, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził, że nieruchomości wchodzące w skład dawnego (...), zapisane w księdze wieczystej C. tom I karta 1, stanowiące zespół pałacowo-parkowy, posadowione na aktualnych działkach nr (...) (z wyłączeniem działki nr (...)), zapisane aktualnie w księgach wieczystych (...) o łącznej powierzchni 1.6300 ha oraz KW (...) o łącznej powierzchni 0.0638 ha, nie podpadały pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Powódka wskazała, że tytuł własności tej nieruchomości przysługuje aktualnie osobom prywatnym. W ocenie powódki, w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, albowiem nastąpiło bezprawne działanie funkcjonariuszy państwowych. W związku z tym bezprawnym działaniem, powódce została wyrządzona szkoda, która pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z bezprawnym działaniem organów władzy państwowej. Do definitywnego rozporządzenia przez Skarb Państwa przedmiotowym zespołem pałacowo-parkowym doszło na skutek jego komunalizacji na rzecz Gminy K. Przeniesienie nieruchomości w postaci działki nr (...) nastąpiło na podstawie wniosku z dnia 23 lutego 1995 roku, w oparciu o który z księgi wieczystej (...) przeniesiono ją do nowo utworzonej KW (...) na rzecz Gminy K. o powierzchni

1.6300 ha (obecnie działki o nr (...)). Wpis do nowo utworzonej KW nastąpił dnia 30 marca 1995 roku i kończył się definitywną utratą własności w drodze komunalizacji tej części ww. nieruchomości. Z kolei działki o nr (...) zawarte w KW (...) o łącznej powierzchni 0.0638 ha zostały sprzedane dnia 19 stycznia 2004 roku na podstawie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Na koniec powódka wskazała na prawomocny wyrok wstępny Sądu Okręgowego z dnia 20 kwietnia 2014 roku, uznający roszczenia powodów w związku z inną częścią nieruchomości odziedziczonej po J. M. i przejętej przez Skarb Państwa, za usprawiedliwiony co do zasady. (k. 1-5 akt)

W odpowiedzi na pozew z dnia 27 października 2016 r. **pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...), a zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (a następnie Prokuratorię Generalną RP)**, wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, przy czym jeżeli chodzi o koszty zastępstwa procesowego wniósł o ich zasądzenie proporcjonalnie do wyniku sprawy.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że kwestionuje powództwo zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Pozwany wskazał, że z decyzji wskazanej przez powódkę, wynika tylko tyle, że przedmiotowe nieruchomości nie podpadały pod działanie art.2 ust. 1 lit e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Z kolei z załączonego przez powódkę do pozwu zaświadczenia Sądu Rejonowego w Ś.W., jednoznacznie wynika, że Skarb Państwa nabył przedmiotowe nieruchomości na podstawie art. 2 dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, dlatego brak jest jakichkolwiek podstaw do zawężania podstawy prawnej przejęcia do art. 2 ust. 1 lit e dekretu. Pozwany podniósł nadto zarzut przedawnienia, szeroko go uzasadniając oraz przedstawiając argumentację, która w jego ocenie nie daje podstaw do przyjęcia, że zarzut ten stanowi nadużycie prawa, ponieważ w jego ocenie, roszczenia przedstawione przez powódkę uległy przedawnieniu w dniu 4 czerwca 1990 roku. Nadto podniósł, że powódka nie wyjaśniła na czym polega poniesiona przez nią szkoda i kiedy ów szkoda nastąpiła, jednocześnie kwestionując wysokość szkody, albowiem wyliczona przez nią wartość majątku nie ma odzwierciedlenia w realiach niniejszej sprawy. Zaznaczył przy tym, że powódka domaga się także odszkodowania w związku z utratą działki nr (...), która jak sama wskazała należy do Skarbu Państwa. Pozwany zakwestionował także powództwo w zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od wskazanej przez nią daty 10 sierpnia 2016r.(k. 32-39 akt)

W piśmie procesowym z dnia 5 grudnia 2016r. powódka odniosła się do odpowiedzi na pozew, wskazując w szczególności, że dochodzone przez nią roszczenie nie uległo przedawnieniu. Powódka wskazała, że niniejszym procesem dochodzi kolejnej części odszkodowania za (...), albowiem zasadę odpowiedzialności Skarbu Państwa przesądził już Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie(...)dlatego potraktowanie przez pozwanego roszczenia jako nowy wniosek jest błędne. Z ostrożności procesowej powódka podniosła, że zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. Zakwestionowała również twierdzenia pozwanego, jakoby nie wykazała szkody, oraz że Skarb Państwa nabył majątek na podstawie art. 2 lit b-e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944, podnosząc, że pozwany w żaden sposób nie udowodnił swoich twierdzeń. (k. 51-55 akt)

Pismem z dnia 23 stycznia 2016 roku, powódka ograniczyła pozew o zapłatę odszkodowania za przejęcie należnego jej mienia przez Skarb Państwa do działek oznaczonych numerem (...) na których posadowiona jest przedmiotowa nieruchomość. Sprecyzowała ponadto, że w niniejszym pozwie nie występuje z roszczeniem o zwrot nienależnie pobranej ceny za działki (...), przy czym wskazała, że roszczenie to nie uległo przedawnieniu.

Na rozprawie w dniu 30 marca 2017 roku, strona powodowa zrzekła się roszczenia żądania odszkodowania co do działki o nr (...), natomiast pełnomocnik pozwanego podtrzymał zarzut przedawnienia roszczeń powódki oraz brak bezprawności działania Skarbu Państwa.

Na rozprawie w dniu 5 lipca 2018 roku pełnomocnik powódki oświadczył, iż zrzeka się roszczenia powyżej kwoty 467.381,33 zł, a więc cofa pozew w wskazanym zakresie wraz ze zrzeczeniem się roszczenia. Pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. M. był właścicielem nieruchomości będącej majątkiem ziemskim zapisanym w księdze wieczystej C., tom I karta I, stanowiącej zespół pałacowo-parkowy, posadowiony między innymi na działkach nr (...), zapisanych aktualnie w księdze wieczystej (...) o łącznej odpowiednio powierzchni 1.6300 ha od 5 czerwca 1934 roku,. Prawo własności tej nieruchomości stanowiło majątek odrębny J. M.. Nieruchomość ta została przejęta przez Skarb Państwa na podstawie dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. W okresie lat 1949-1994 pałac był użytkowany jako siedziba szkoły podstawowej w C..

Dowód: zaświadczenie Sądu Rejonowego w Ś. W.. z dn. 12.02.1992 r. (k. 8 akt), wyciąg księgi wieczystej nr (...) stan na dzień 22.10.2013 (k. 15-18 akt), pismo Urzędu Wojewódzkiego w P. z dnia 2 czerwca 1995 roku (k. 76 akt), pismo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 stycznia 2005 roku (k. 81 akt).

J. M. zmarł w dniu 17 listopada 1989 r. Spadek po nim na podstawie ustawy nabyli **A. J. S. M. (1)**, K. J. S. M. (2) i K. M. (2) – każde po 1/3 części.

dowód: odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z dn. 23.07.1991 r. (k. 7akt), ksero wypisu aktu notarialnego rep. A nr 4569/1995 umowy sprzedaży nieruchomości – oświadczenie nabywców (k.113 akt).

Zgodnie z treścią decyzji Wojewody (...) GG-VII-A- (...) z dnia 15 listopada 1994 roku przedmiotowa nieruchomość stanowiła działkę nr (...) zapisaną w księdze wieczystej C. tom I karta I, w karcie inwentaryzacyjnej nr 755. Na mocy powyższej decyzji działka została nieodpłatnie przekazana na własność Gminy K. i przeniesiona do nowo utworzonej księgi wieczystej nr (...), gdzie jako właściciela wpisano Gminę K..

Pismem z dnia 2 marca 1995r. powódka wystąpiła do Ministerstwa Rolnictwa „o zwrot mienia przejętego niezgodnie z ówczesnie obowiązującym prawem tj. art. 19 dekretu PKWN z 6 września 1944r.” W okresie od czerwca 1995r. do listopada 2000r. organ administracyjny zawiadamiał powódkę o przesunięciu terminu załatwienia jej wniosku z uwagi na dużą ilość tego rodzaju spraw.

W dniu 16 czerwca 1995 roku, przed notariuszem V. D. w P., powódka wraz K. i K. M. (2) zakupili sporną nieruchomość od Gminy K. działającej poprzez M. M. i J. K., za kwotę 25.500 zł. Powódka nabyła 1/3 własności nieruchomości.

W dniu 25 września 2001 roku, przed notariuszem M. K. w P., powódka wraz z pozostałym współwłaścicielami sprzedali wspomnianą nieruchomość S. M. (3) za kwotę 1.400.000 zł.

Pismem z dnia 28 stycznia 2005r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformowało powódkę, iż jeżeli uważa, że nieruchomość ziemska, której właścicielem był J. M. niesłusznie przeszła na własność Państwa z mocy prawa, winna złożyć stosowny wniosek do Wojewody (...) w P. o zbadanie, czy przedmiotowa nieruchomość podpada czy też nie podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Pismem z dnia 17 października 2012r. powódka wystąpiła do Wojewody (...) o wydanie decyzji stwierdzającej, że zespół pałacowo-parkowy położony w C. nie podlegał pod działanie przepisów dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Dowód: ksero wypisu aktu notarialnego rep.(...)umowy sprzedaży nieruchomości (k.113 akt), ksero wypisu aktu notarialnego rep.(...)umowy sprzedaży nieruchomości (k.117 akt), pismo (...) z dnia 28.01.2005r. (k. 81-82 akt), wniosek powódki z dnia 17.10.2012r. (k. 140-141 akt), informacje o przesunięciu terminu załatwienia sprawy(k.165-170 akt)

Pozwem z dnia 18 marca 2013 r. powodowie A. J. S. M. (1), K. M. (1) oraz K. M. (2) wystąpili do Sądu Okręgowego w Poznaniu o odszkodowanie z tytułu bezprawności działania organów państwa w zakresie przejmowania części majątki. Sąd w wyroku wstępnym z dnia 30 kwietnia 2014 roku uznał roszczenie powodów za usprawiedliwione co do zasady. Sąd Apelacyjny w dniu 4 listopada 2014 roku oddalił apelacje pozwanego, a następnie Sąd Okręgowy w Poznaniu w

wyroku z dnia 14 grudnia 2015 roku w punkcie 1 lit b) sentencji orzeczenia zasądził na rzecz powódki A. S. M. kwotę 155.440,33 zł.

dowód: dokumenty zgromadzone w aktach sygn.(...)Sądu Okręgowego w Poznaniu.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał w dniu 6 lipca 2016 r. decyzję (...), w której w punkcie 2 orzekł, że nieruchomości wchodzące w skład dawnego (...), zapisane w księdze wieczystej C. tom I karta I, stanowiące zespół pałacowo-parkowy, posadowione na działkach m.in. nr (...)o powierzchni 1,6300 ha, a aktualnie zapisane w księdze wieczystej (...), nie podpadały pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

dowód: odpis decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dn. 6.07.2016 r. (k. 9-17 akt), kopia decyzji Wojewody (...) GG-VII-A- (...) o przekazaniu nieodpłatnie na własność Gminy K. działkę nr (...) (k.107 akt).

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił na podstawie dokumentów, ich odpisów i kserokopii zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, w aktach tutejszego sądu o sygn.(...) w aktach księgi wieczystej (...), w aktach administracyjnych (...)i SN.IV. (...).123.2012, oraz opinii biegłego sądowego z dziedziny szacowania (...)

Zgromadzone w sprawie **dokumenty urzędowe i prywatne**, Sąd uznał za w pełni wiarygodne. Zgodnie z treścią art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe stanowią dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Zgodnie natomiast z treścią art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Zgromadzone w sprawie dokumenty nie były kwestionowane przez strony. Również Sąd nie znalazł podstaw, aby kwestionować zgromadzone w sprawie dokumenty urzędowe i prywatne z urzędu. Wiarygodność kserokopii dokumentów również nie budziła wątpliwości Sądu. Mimo, że kserokopia nie jest dokumentem, a stanowi jedynie element twierdzenia strony o istnieniu dokumentu o treści odpowiadającej kserokopii, to w niniejszej sprawie żadna ze stron nie podniosła zarzutów kwestionujących istnienie określonych dokumentów prywatnych czy urzędowych.

Sąd również w całości dał wiarę **opinii** sporządzonej przez **biegłego ad hoc M. S. z dziedziny szacowania nieruchomości**. Oceniając opinię sporządzoną przez biegłego Sąd miał na uwadze wytyczne Sądu Najwyższego, w tym orzeczenie z dnia 15 czerwca 1970 r. (I CR 224/70, Biul. SN 1970, nr 11, poz. 203), zgodnie z którym kontrola opinii biegłego powinna polegać na sprawdzeniu prawidłowości – z punktu widzenia wymagań logiki i zasad doświadczenia życiowego – rozumowania przeprowadzanego w jej uzasadnieniu, które doprowadziło do wydania takiej, a nie innej opinii. Sąd ocenia też opinię pod względem fachowości oraz rzetelności. Kierując się powyższymi wskazówkami Sąd uznał opinię biegłego za w pełni wartościowy materiał dowodowy o istotnym znaczeniu dla dokonania ustaleń w niniejszej sprawie. Opinia biegłego podlega, tak jak i inne dowody ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., jednakże cechą odróżniającą opinię od innych dowodów są szczególnie dla tego dowodu kryteria oceny, takie jak: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, jak również zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, Nr 4, poz. 64). Przechodząc zatem do oceny opinii sporządzonych na potrzeby niniejszego postępowania, przy zastosowaniu podanych wyżej kryteriów należy wskazać, że Sąd miał najwyższy stopień zaufania do kompetencji i poziomu wiedzy reprezentowanej przez sporządzającego opinię specjalistę. Biegły wykazał się wnikliwymi badaniami połączonymi z oględzinami rzeczonyj nieruchomości, dokumentacją fotograficzną, obszernym badaniem źródeł dokumentowych i archiwalnych. Ponadto, szacując wartość nieruchomości wyliczył ją w dwóch wariantach zarówno wg jej stanu na dzień 23 marca 1945 roku oraz na dzień 15 listopada 1994 roku. Strona powoda nie zakwestionowała opinii, natomiast pozwany zakwestionował ją w całości, albowiem nie zgodził się z materiałem źródłowym na jakim opierał on swoje wyliczenia oraz w zakresie oszacowanych wartości budynku pałacowego. Biegły odniósł się do wskazanych zastrzeżeń, przedkładając do akt sprawy opinię uzupełniającą z dnia 16 kwietnia 2018 roku, w której ponownie dokonał szczegółowych wyliczeń wartości nieruchomości na stan w okresie przejściu przez Skarb Państwa oraz stan bezprawnego rozporządzenia mieniem w połowie lat 90-tych. Biegły ustosunkował się do wątpliwości pozwanego

składając wyjaśnienia na rozprawie dnia 5 lipca 2018 roku, w których w ocenie Sądu wyczerpująco odniósł się do pytań stawianych przez pozwanego.

Sąd zważył, co następuje:

Powódka dochodziła w niniejszym postępowaniu zapłaty odszkodowania w związku z nieuprawnionym przejęciem, a następnie zbyciem przez Skarb Państwa nieruchomości stanowiącej uprzednio własność J. M.. W trakcie postępowania pełnomocnik powódki K. M. (1), wskazała, że żądanie pozwu w niniejszej sprawie dotyczy wyłącznie nieruchomości opisanej w punkcie 1. decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lipca 2016 r. ((...))tj. nieruchomości zapisanej aktualnie w księdze wieczystej (...) i dotyczy dokładnie zespołu pałacowo-parkowego, położonego między innymi na działkach o numerze (...).

Powołaną wyżej decyzją, która została wydana w wyniku rozpatrzenia odwołania od decyzji Wojewody (...) z dnia 26 września 2013 roku (SN-IV. (...).123.2012.9) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lipca 2016 r. (...) orzekł, że nieruchomość ta nie podpadała pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13). Jak wynika z załączonego do pozwu odpisu tejże decyzji, w zakresie punktu 1. jest ona ostateczna.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 powołanego wyżej dekretu z połowy XX wieku, na cele reformy rolnej przeznaczone zostały następujące nieruchomości ziemskie: (a) stanowiące własność Skarbu Państwa z jakiegokolwiek tytułu, (b) będące własnością obywateli Rzeszy Niemieckiej, nie-Polaków i obywateli polskich narodowości niemieckiej, (c) będące własnością osób skazanych prawomocnie za zdradę stanu, za dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej, za pomoc udzieloną okupantom ze szkodą dla Państwa lub miejscowej ludności, względnie za inne przestępstwa, przewidziane w dekrecie (...) Komitetu (...) z dnia 31 sierpnia 1944 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 16) oraz w dekrecie (...) Komitetu (...) z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 50), (d) skonfiskowane z jakichkolwiek innych prawnych przyczyn, **(e) stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekracza bądź 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, a na terenie województw (...), (...) i (...), jeśli ich rozmiar łączny przekracza 100 ha powierzchni ogólnej, niezależnie od wielkości użytków rolnych tej powierzchni.** Jak dalej stanowił przepis, wszystkie nieruchomości ziemskie, wymienione w punktach b, c, d i e, przechodziły bezzwłocznie, bez żadnego wynagrodzenia w całości, na własność Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele, wskazane w art. 1, część druga dekretu.

Wobec treści powołanego wyżej przepisu objęte nim nieruchomości stawały się ex lege własnością Skarbu Państwa. Podstawą wpisu w księdze wieczystej prawa własności na rzecz Skarbu Państwa był wniosek właściwego wojewódzkiego urzędu ziemskiego oraz zaświadczenie wydane przez ten urząd, stwierdzające, że nieruchomość ziemska jest przeznaczona na cele reformy rolnej (§ 12 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51) oraz art. 1 ust. 1 dekretu Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych [gruntowych] prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233). Co istotne, dokument ten nie stanowi decyzji administracyjnej i nie wywołuje skutków prawno-rzeczowych, stanowiąc jedynie potwierdzenie stanu własności gruntowej ukształtowanego z mocy prawa, tj. że nieruchomość spełnia warunki do zaliczenia jej do nieruchomości wymienionych w art. 2 ust. 1 lit e dekretu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1991 r., III CZP 90/91).

Podkreślić należy, że ostateczna decyzja administracyjna wydana na podstawie § 5 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. rozstrzyga wiążąco dla sądów kwestię nabycia przez Skarb Państwa prawa własności nieruchomości, a wynik postępowania administracyjnego ma bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie sądu w sprawie cywilnej, dla której orzeczenie wydane na podstawie § 5 rozporządzenia ma charakter prejudycjalny (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., III CZP 21/11). W konsekwencji, wobec treści powołanej na wstępie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lipca 2016 r. (GZrn-625-430/13) r. będącej zarówno odwołaniem od decyzji Wojewody (...) z dnia 26 września 2013 roku (SN-IV. (...).123.2012.9), uznać należało, że nieruchomość,

której dotyczy niniejsze postępowanie nie podpadała pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, a w konsekwencji jej przejęcie i następnie rozporządzenie tą nieruchomością na rzecz Gminy K. **przez Skarb Państwa było bezprawne.**

W rozpoznawanej sprawie uznać należało, że zdarzeniem wywołującym szkodę było rozporządzenie tą nieruchomością poprzez przeniesienie z księgi wieczystej (...) do nowo utworzonej KW na rzecz Gminy K. przez Skarb Państwa, co - jak wynika z akt księgi wieczystej dla niej prowadzonej - nastąpiło na podstawie wniosku z dnia 2 lutego 1995 roku. W tym bowiem momencie poprzednik prawny powódki, a następnie sama powódka utraciła możliwość odzyskania bezprawnie przejętej nieruchomości. Gdyby bowiem do przeniesienia własności tej nieruchomości nie doszło, po stwierdzeniu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, że nieruchomość ta nie podlegała pod przepisy dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, powódka miałaby możliwość ujawnienia w księdze wieczystej dla niej prowadzonej przysługującego jej względem tej nieruchomości prawa własności. Zbycie jednak przez Skarb Państwa tejże nieruchomości nieodwołalnie pozbawiło powódkę takiej możliwości. Podkreślić przy tym należy, że zaistnienie zdarzenia wywołującego szkodę zostało przez powódkę wykazane. Okoliczność nieodpłatnego przekazania opisanych w pozwie nieruchomości przez Skarb Państwa wynikały bowiem z dokumentów zgromadzonych w aktach księgi wieczystej(...)

Mając na uwadze powyższe rozważania stwierdzić należało, że podstawy prawnej roszczeń powódki nie mógł stanowić przepis art. 160 k.p.a., albowiem dotyczy on wyłącznie odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wywołane decyzją administracyjną, wydaną z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a., albo gdy stwierdzono jej nieważność. Przejęcie nieruchomości J. M. przez Skarb Państwa nie nastąpiło tymczasem na podstawie decyzji administracyjnej, lecz z mocy prawa. Samo zaś zaświadczenie stanowiące podstawę wpisu Skarbu Państwa jako właściciela do księgi wieczystej również nie stanowi decyzji administracyjnej. W konsekwencji sąd uznał, że podstawę prawną roszczeń powódki stanowił przepis art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2004 r., a to z uwagi na treść art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692). Zgodnie z jego brzmieniem, Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności.

W ocenie Sądu, w rozpoznawanej sprawie spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Skarb Państwa w sposób bezprawny przejął objętą postępowaniem nieruchomość J. M., pomimo że nie podpadała ona pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, a następnie bezprawnie zbył tę nieruchomość na rzecz Gminy K., co całkowicie wyłączyło powódcę (a wcześniej jej poprzednikowi prawnemu) możliwość jej odzyskania. Skoro bowiem brak było podstawy prawnej do ujawnienia Skarbu Państwa jako właściciela tejże nieruchomości, brak było również podstaw do rozporządzenia przezeń tą nieruchomością. Bez znaczenia dla odpowiedzialności pozwanego jest przy tym fakt, iż nie ma obecnie możliwości ustalenia konkretnego sprawcy szkody - funkcjonariusza. Podkreślić jednocześnie należy, że bez wątpienia doszło, co najmniej, do niezachowania należytej staranności w trakcie wprowadzania w życie postanowień dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, co spowodowało, że na rzecz Skarbu Państwa przejęto nieruchomość, która nie podpadała pod regulację dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Nieruchomość, której dotyczy niniejsze postępowanie została uznana za nieruchomość ziemską o charakterze rolnym. Do podobnego wniosku doszedł także Wojewoda (...), który rozpatrując wniosek powódki, decyzją z dnia 26 września 2013 roku, wskazał, iż sporne nieruchomości podlegały pod działanie art. 2 ust. 1 li. e dekretu. Jednakże w wyniku odwołania się od wspomnianej decyzji przez powódkę, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, decyzją z dnia 6 lipca 2016 roku, wykazał że przedmiotowa nieruchomość miała charakter typowo reprezentacyjny i mieszkalny, pozbawiony funkcji rolnych. W związku z powyższym uchylił zaskarżoną decyzję w części i w pkt. 2 stwierdził, iż rzeczona nieruchomość nie podpada pod działanie wspomnianego przepisu dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 roku. Minister Rolnictwa wskazał, że ze schematu budynków majątku C. załączonego do protokołu przejęcia na cele reformy rolnej majątku C. z dnia 23 marca 1945 roku wynika, że na terenie zespołu pałacowo-parkowego oprócz pałacu i przybudówki przy pałacu znajdował się również garaż - wozownia, przybudówka do akumulatora oraz elektrownia. Zbadał także istnienie związku funkcjonalnego pomiędzy rezydencją a resztą nieruchomości, jako warunku podpadania zespołu pałacowego pod działanie dekretu. Analizując

orzecznictwo sądowo-administracyjne, stwierdził że rezydencje ziemiańskie z reguły nie pozostawały w takim związku z częścią gospodarczą, co było specyfiką rozplanowania zabudowy na ziemiach polskich – dwory, pałace stanowiły integralną część parku, tym samym nie były związane z produkcją rolną. Organ jednoznacznie wskazał, że zespół pałacowo-parkowy posadowiony był na obecnej działce nr (...). W ocenie Sądu, Minister prawidłowo uznał, że będący przedmiotem postępowania zespół pałacowo-parkowy nie pozostawał w związku funkcjonalnym z rolną częścią przejętego przez Skarb Państwa majątku ziemskiego. Pomimo tego, że w/w nieruchomości niesłusznie została objęta dekretem PKWN, w połowie lat 90-tych doszło do przekazania nieruchomości przez Skarb Państwa. Należy więc przypisać pozwanemu zwinienie (co najmniej w postaci niedbalstwa), na skutek którego powódka doznała szkody w postaci utraty możliwości odzyskania tego składnika majątku. Szkoda ta zaś pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze zbyciem spornej nieruchomości przez Skarb Państwa, albowiem gdyby do niego nie doszło powódka odzyskałaby w naturze nieruchomości stanowiącą uprzednio własność jej poprzednika prawnego.

Podkreślić w tym miejscu należy, że powódka jest następczynią prawnym poprzedniego właściciela bezprawnie przejętej nieruchomości, co wynika z załączonego do pozwu odpisu postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 23 lipca 1991 r. (sygn. akt:(...)). Tym samym, jest ona uprawniona do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, albowiem nabyła je w drodze spadkobrania po J. M., wraz z K. M. (1) i K. M. (2) w 1/3 części każdy z nich.

W dalszej kolejności zbadać należało podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Wobec określonej powyżej podstawy prawnej żądania pozwu uznać należało, że termin przedawnienia roszczeń powódki wynika z art. 442 § 1 k.c. w pierwotnym brzmieniu. Zgodnie z jego treścią, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

Sąd podziela prezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że dopóki nie zapadła decyzja administracyjna, dopóty powódka (a wcześniej jej poprzednik prawny) nie mogli kwestionować tytułu prawnego Skarbu Państwa do nieruchomości, a zatem wykazać swojego tytułu prawnego i wywodzić bezprawność dokonanego zbycia, a w konsekwencji poniesienia szkody. Dopiero w chwili uprawomocnienia się tej decyzji powódka dowiedziała się o wadliwości przejęcia nieruchomości na podstawie dekretu o reformie rolnej i o braku tytułu prawnego Skarbu Państwa wskutek tego, że nigdy nie nastąpiło nabycie prawa własności ex lege, a w konsekwencji o bezprawności dokonanego przekazania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2012 r., II CSK 128/12). Mając zatem na uwadze, że decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydana na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, będąca rozpatrzeniem odwołania od decyzji Wojewody (...) z dnia 26 września 2013 roku, stała się ostateczna w lipcu 2016 r., natomiast pozew w niniejszej sprawie został wniesiony do sądu w dniu 10 sierpnia 2016 r. stwierdzić należało, że nastąpiło to przed upływem trzyletniego terminu o jakim mowa w zdaniu pierwszym art. 442 § 1 k.c. w jego brzmieniu pierwotnym. Zgodnie jednak z art. 442 § 1 zd. 2 k.c., w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem dziesięciu lat od dnia, w którym została wyrządzona szkoda. Jest to przedawnienie bezwzględne a tempore facti, niezależne od tego, czy poszkodowany mógł się dowiedzieć o szkodzie i kiedy się o niej dowiedział (tak Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05). Ponadto, kwestia przedawnienia roszczenia została dostatecznie wyjaśniona w sprawie prowadzonej przez tutejszy Sąd Okręgowy pod sygn. akt I C 771/13, na których dowodach w niej zawartych Sąd oparł swoje rozstrzygnięcie, albowiem na rozprawie w dniu 10 sierpnia 2017 roku (k. 217 akt) dopuścił dowód z dokumentów w niej zgromadzonych na okoliczność zasadności zgłoszonego przez stronę powodową roszczenia.

Zauważyć należy, iż gdyby nawet uznać, iż bieg terminu przedawnienia należałoby liczyć od momentu powstania szkody, tj. wydania przez Wojewodę (...) decyzji z dnia 15 listopada 1994r. o przekazaniu spornej nieruchomości Gminie K. (k. 107 – 108 akt), to niezłożenie w terminie 10 lat pozwu o odszkodowanie o treści objętej niniejszym pozwem nie może powodować oddalenia powództwa z uwagi na podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Nie sposób również przyjąć, że złożenie wniosku o stwierdzenie, że zespół pałacowo-parkowy w C. nie podpadał pod działanie przepisów dekretu o przeprowadzenie reformy rolnej w dniu 16 października 2012r. (pismo jest opatrzone datą 17 października 2012r. k. 140-141 akt), a więc 7 lat po uzyskaniu właściwego pouczenia przez stronę powodową o

krokach jakie powinna podjąć (k. 81-82 akt) z uwagi na podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia winno skutkować oddaleniem roszczenia. Należy bowiem zwrócić uwagę na działania samego Skarbu Państwa, który bardzo opieszale rozpoznawał wniosek powódki z dnia 2 marca 1995r. „o zwrot mienia przejętego niezgodnie z ówczesnie obowiązującym prawem tj. art. 19 dekretu PKWN z 6 września 1944r.” i dopiero pismem z dnia 28 stycznia 2005r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformowało powódkę, działającą bez profesjonalnego pełnomocnika, o tym, w jaki sposób winna ona postąpić uznając, iż nieruchomości ziemskie, której właścicielem był J. M. niesłusznie przeszła na własność Państwa (k. 81-82 akt) . Tym samym przez blisko 10 lat organ administracji nie rozpoznał merytorycznie wniosku powódki i nie udzielił jej właściwej informacji w trybie art. 9 kpa. Z uwagi na powyższe, podniesienie w niniejszym postępowaniu zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną stanowi nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 kc i nie może w związku z tym doprowadzić do oddalenia powództwa. Należy również wziąć pod uwagę, że dekret o reformie rolnej pozbawił poprzednika prawnego powódki prawa własności, a więc prawa podstawowego, podlegającego szczególnej ochronie i to w sytuacji, gdy odebrana nieruchomość nie podpadała pod przepisy dekretu. Następnie z uwagi na komunalizację, nie było możliwe uzyskanie zwrotu nieruchomości w naturze. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 listopada 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 795/14)

Mając powyższe na względzie, roszczenia powódki zgłoszone w niniejszym postępowaniu sąd uznał za usprawiedliwione. Powódka, w ocenie sądu, wykazała poniesienie szkody pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym z bezprawnym i zawinionym działaniem Państwa (funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności).

Obliczając kwotę należnego powódce odszkodowania Sąd oparł się na opinii biegłego sądowego z szacowania (...), który rynkową wartość nieruchomości według stanu na dzień 15.11.1994 roku, stanowiących aktualnie między innymi działki nr (...) – zespołu pałacowo-parkowego w miejscowości C., oszacował na poziomie 1. 402.144 zł . Z racji, że powódka była współwłaścicielem rzeczonyj nieruchomości w 1/3 i złożonej przez jej pełnomocnika na rozprawie w dniu 5 lipca 2018 roku oświadczenia, iż z tego względu dochodzi odpowiednio 1/3 kwoty wskazanej w kosztorysie biegłego, Sąd zasądził na jej rzecz kwotę 467.381,33 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 października 2016 roku do dnia zapłaty. (punkt I sentencji wyroku).

W pozostałym zakresie postępowanie umorzył, albowiem powódka cofnęła swoje żądanie ponad rzeczoną kwotę 467.381,33 zł. (punkt II sentencji wyroku).

Z kolei koszty procesu Sąd rozdzielił stosunkowo obciążając nimi powódkę w 42 % a pozwanego w 58 %, szczegółowe rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu przy ustaleniu wynagrodzenia dla Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej na poziomie wynagrodzenia minimalnego. (punkt III sentencji wyroku).

/-/ SSO Małgorzata Małecka